

GLORIA DICKIE

OSEM

MEDVEŽOV

BÁJNA MINULOST
A OHROZENÁ BUDÚCNOST

GLORIA DICKIE

OSEM MEDVEŽOV

PRÍRŮDA

Kniha *Osem medvedov* je literatúra faktu. Mená jednotlivcov
a potenciálne identifikačné údaje boli v niektorých prípadoch
pozmenené.

Eight Bears

Copyright © 2023 by Gloria Dickie

Illustrations copyright © 2023 by Arjun Parikh

All rights reserved.

Translation © 2025 by Patrícia Murinová

Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Všetky práva sú vyhradené. Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie
reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani prenášať
akýmkoľvek spôsobom v žiadnej podobe – elektronicky, mechanicky,
fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

ISBN 978-80-575-0137-4

*Pre mamu a otca, ktorí sú vo všetkých smeroch lepší
než priemerný medveď.*

OBSAH

Predslov	7
Úvod	17

PRVÁ ČASŤ: JUŽNÁ AMERIKA

1 OBYVATELIA OBLAKOV	
(<i>Medveď okuliarnatý, Ekvádor a Peru</i>)	41

DRUHÁ ČASŤ: ÁZIA

2 TANEC SO SMRŤOU	
(<i>Medveď pyskatý, India</i>)	77
3 MÄKKÁ MOC	
(<i>Panda veľká, Čína</i>)	117
4 TEKUTÉ ZLATO	
(<i>Medveď ušatý a medveď malajský, Vietnam</i>)	155

TRETIA ČASŤ: SEVERNÁ AMERIKA

5 PREČ Z DIVOČINY	
(<i>Medveď čierny, Spojené štáty americké</i>)	195
6 NÁVRAT GRIZLYHO	
(<i>Medveď hnedý, Spojené štáty americké</i>)	231
7 ĽADOVÍ CHODCI	
(<i>Medveď biely, Kanada</i>)	261

Epilóg	301
--------	-----

PodĎakovanie	304
Poznámky	309

PREDSLOV

V lete roku 2013 som sa presťahovala do malého bytu na druhom poschodí v centre Boulderu v Colorade, univerzitného mesta hraničiaceho s úpäťm Skalných vrchov. Začínala som so štúdiom magisterského programu environmentálna žurnalistika na University of Colorado Boulder a mesto vyzeralo na túto oblasť štúdia vhodné. Boulder, ktorý sa jemne nahuje k horám, leží na zlomovom okraji divočiny. Je to ten typ miesta, kde sa ľudia dokážu pred úsvitom vyšplhať na jeden z piatich jedinečných geologických útvarov Flatirons, ktoré vzhľadom pripomínajú staré žehličky s rovnakým názvom, a stihnúť prísť do práce, skôr než sa začne pracovný deň. Neskôr som sa dozvedela, že tomu vedci vymysleli žargónové pomenovanie: rozhranie medzi divočinou a mestom.

Toto rozhranie prináša rôzne výzvy, ktorým musia ľudia aj živočíchy čeliť. Domy postavené v tejto oblasti počas zúrivých požiarov väčšmi ohrozuje vyhorenie. Často nasleduje erózia a potom záplavy, ktoré zalejú spálenú pôdu a zničia brehy riek. Ľudia a divá zver tu musia navyše bojovať o územie; extravagantné boulderské domy oddeľujú ľudí od medvedí čiernych a púm, ktoré sa zakrádajú borovicovým lesom menej než dva kilometre nad mestom.

Keď som sa tam presťahovala, medvede boli častými návštevníkmi. Bežne jedli jablká v susedstve North Boulderu na severe, v ktorom sa kedysi rozprestieral ovocný sad, i v okolí univerzitného mestečka na kopci, kde žili tisíce študentov v domoch bratstiev a sesterstiev hraničiacich s Flatirons. Z kontajnerov sa vylievali ich kvasiace sa vnútornosti do uličiek a priťahovali medvede z hôr.

Do Boulderu som prišla z Kanady, ktorú zakladatelia takmer nazvali Ursalia, teda „miesto medveďov“, pričom dôvodom bol naozaj hojný výskyt macov. Lenže ja som vyrastala v severozápadnom Ontáriu, jednej z najviac osídlených častí krajiny, kde ľudia vyhubili čokoľvek väčšie ako jeleník bielochovej. Všade okolo mňa žili medvede čierne – v chalupách v severnom Ontáriu a za hranicami v štátoch Michigan a New York –, no ja som uviazla v medvedej púšti. Pre dieťa posadnuté divými zvermi šlo o ťažký úder. Najcharizmatickejšou megafaunou boli veвериčky. Jediný raz som videla medveďa počas detských výletov k starým rodičom, ktorí žili v Calgary v provincii Alberta, neďaleko od Banffu. Ibaže počas návštevy Skalnatých vrchov ma rodičia držali na vôdzke (čo bolo ponížujúce), lebo sa báli, že by som sa rozbehla dopredu a rozštvrtil by ma grizly. Aká ponurá a krotká existencia.

Boulder vyzeral, že bude iný. Nadšene som čítala správy o spozorovaných zvieratách v miestnych novinách *The Daily Camera*. Písali o medveďovi, ktorý spal na strome v kampuse; o pume, ktorá si vymieňala pohľady s mačkou domácou, a o rysovi potulujúcom sa po dvoroch. Tú jeseň sa takmer každý týždeň objavil článok o medveďovi čiernom, ktorý sa zatúlal do mesta. Štátna organizácia Colorado Parks and Wildlife, poverená manažmentom voľne žijúcich zvierat, sťahovala medvede z Boulderu. Často ich odviezli až k hraniciam s Wyomingom. No po

niekoľkých mesiacoch som sa dočítala, že premiestnený medveď sa vrátil späť do mesta. Žiť tak blízko divej zveri nebolo také vzrušujúce, ako som očakávala. Boulder nebol utópiou pre medvede: úradníci v Colorade používali politiku dvoch pokusov. Ak pristihli neposlušného medveďa, ako opakuje tzv. zlé správanie, zabili ho.

V jeden deň začiatkom septembra podriemaval vo vysokom dubovom poraste neďaleko cintorína Columbia Cemetery v Boulderi medveď čierny. Nebolo to prvýkrát. Zelená ušná značka upozorňovala na jeho predošlé mestské potulky. O tretej poobede uzavreli neďalekú základnú školu Flatirons. Žiaden žiak nesmel opustiť budovu, v okolí ktorej sa poneviera medveď. Privolali strážcov prírody. Po troch hodinách čakania, či sa medveď predsa len nevráti do hôr sám od seba, ho policajti zastrelili. Rodičia žiakov v škole Flatirons neboli spokojní. Keď sa ich deti dozvedeli o osude driemajúceho medveďa, zlomilo im to srdce. O tri dni zabili ďalšieho mimoriadne veľkého medveďa čierneho – vážil dvestošesťdesiatšesť kilogramov – pred základnou školou. Aj jeho už strážcovia prírody poznali. Pitva odhalila, že žalúdok tučného medveďa bol plný cestovín, zemiakov, vajčiek, avokáda, papierových utierok, jabĺk, mäsa, mrkiev a dvoch steakov (ešte v obaloch) – to všetko vylovil z neďalekých kontajnerov.

Rozhorčení občania zaplnili stretnutia mestskej rady. Bolo jasné, že mŕtve medvede do mesta pritiahla bezhraničná dostupnosť ľudskej potravy. Tlačili na členov rady, aby prijali nariadenie, podľa ktorého by obyvatelia Boulderu museli odpad zamykať do odpadkových košov zabezpečených proti medveďom – do špeciálne navrhnutých kontajnerov so zložitým systémom, ktorý má medveďom znemožniť prístup. Hoci v menších hor-

ských mestách, ako sú napríklad Banff či mestá blízko jazera Tahoe, už nariadenia o odpade existovali, šlo o prvý raz, čo by takýto zákon prijalo veľké mesto v Spojených štátoch. To, že Boulder, mesto s viac ako stotisíc obyvateľmi, potrebuje zaviesť túto stratégiu, aby vyriešilo problém s medveďmi čiernymi, signalizovalo na americkom západe významný posun; ako sa mestské oblasti rozširovali, hladným medveďom čiernym sa už nechcelo riešiť svojvoľné ľudské hranice.

Takto som začala svoju medvediu odyseu. V polovici magisterského štúdia som sa zamerala na reportáže o konfliktoch medzi medveďmi a ľuďmi v okolí Skalnatých vrchov. Počas sychravých jesenných víkendov som sa spojila s boulderskou komunitnou iniciatívou na záchranu ovocia, v rámci ktorej desiatky dobrovoľníkov vyzbrojené prútenými košíkmi cestovali po dvoroch severného Boulderu a na žiadosť majiteľov domov oberali jablone. Mali za úlohu odstrániť všetky zdroje potravy, ktoré by mohli medveďa lákať opustiť lesný domov a skončiť na nesprávnej strane pušky. Začala som sa tiež stretávať s boulderskými opatrovateľmi medveďov, ktorí si hovorili Boulder Bearsitters, so zmiešanou skupinou miestnych občanov, ktorých úlohou je dohliadať na medvede spiace v mestách a zabezpečiť, aby sa mohli v noci bezpečne vrátiť do hôr.

Boulder nebol jediným miestom, ktoré čelilo vzbure medveďov. Na celom americkom západe sa medvede čierne sťahovali do miest a medvede hnedé grizly rozširovali svoje teritórium. V Aspene v Colorade som sprevádzala policajtov, ktorí v meste hliadkovali pre voľne pohodené odpadky. Aspen takmer zaplavili dotieraví macovia. „Jediné, čo riešim, sú medvede,“ povedal mi raz jeden policajt, keď kontroloval prevrátený odpadkový kôš

priviazaný kusom povrazu. „Medvede na smetiskách. Medvede v garážach. Medvede v autách. Medvede v domoch.“ Jedného policajta mimo služby dokonca napadli, keď počas letnej noci prechádzal cez uličku plnú odpadkov. Aspen zasa viedol k Banffu v provincii Alberta, kde sa populácia grizlyho zotavovala po zákaze trofejového lovu spred ôsmich rokov a presúvala sa na východ do predhoria. Prešla som po hrebeni Skalných vrchov až do Yellowstonu, kde som sa stretla s farmármi, ktorých trápila vlastná rýchlo sa rozrastajúca populácia grizlyho; populácia ekosystému Greater Yellowstone sa viac ako zdvojnásobila, odkedy medvede v roku 1975 prvýkrát zaradili do zákona o ohrozených druhoch (ESA). Teraz sa potulovali mimo národného parku a dostávali sa medzi stáda dobytky a oviec.

V dôsledku medvedej expanzie sa rodili konflikty. Ako som zistila v Boulderi, ľudia si neboli úplne istí, *ako* spolunažívať s medveďmi v susedstve. V New Jersey, kde sa populácia medveďa čierneho za päť desaťročí zvýšila tridsaťnásobne, v roku 2014 medveď čierny prenasledoval a zabil turistu – išlo o prvý zdokumentovaný smrteľný prípad v histórii tohto štátu. V kalifornskom meste Sierra Madre, neďaleko lesa Angeles National Forest, zaútočil na mladú ženu medveď čierny, keď si zdriemla v hojdacej sieti na záhrade; unikla len vďaka tomu, že medveďa udrela do tváre laptopom. Medzitým sa zvýšil počet útokov grizlyov na západe Skalných vrchov. V lete 2020 medveď vážne zranil horského cyklistu v blízkosti Big Sky v štáte Montana. Keďže skončil príliš zmračený na to, aby mohol hovoriť, snažil sa vysvetliť, čo ho postihlo, tak, že do štrku, kam sa zrútil, načmáral „medveď“. Neďaleko yellowstonského gejzíru Old Faithful sa nevyhla útoku žena, ktorá sa stretla s medvedicou

grizlyho a mláďaťom. V oblasti Yellowstonu medved napadol ďalších päť ľudí do júla toho istého roku, čím prekonal predchádzajúce rekordy. Zatiaľ čo v predošlých rokoch sa väčšina útokov týkala poľovníkov neskoro v jeseni, väčšina incidentov v roku 2020 zahŕňala iných rekreatantov – bežcov, turistov, cyklistov.

Zdalo sa, že naše vzťahy s medveďmi sa blížia k bodu zlomu.

Skalnaté vrchy ma nakoniec zaviedli do vzdialenejších pohorí – putovala som cez čínske pohorie Min, domov mnohých prežívajúcich divých pánd. Cestovala som po Andách a hľadala jediný druh medveďa žijúci v Južnej Amerike. A dostala som sa aj ku kŕmeniu medveďov pyskatých v indickom pohorí Arávalí. Veľmi často som sa však stretla s medveďmi za mrežami – pandy zajaté v chovných centrách, medvede ušaté v klietkach na žľčových farmách a zachránené tancujúce medvede pyskaté. Tie druhy, ktoré som mala šťastie vidieť mimo umelo vytvorených prostredí, žili často na roztrieštených okrajoch divočiny. Na vrchole sveta zase medvede biele trávil viac času na pobreží, pretože klimatické zmeny rozťapajú ich biotop morského ľadu. Vedci mi povedali, že očakávajú, že takmer všetky populácie medveďov bielych na svete vymrú do konca tohto storočia. Niektoré druhy som nikdy nevidela voľne sa pohybovať. Moja cesta nakoniec priniesla nezidealizovaný pohľad na slabé postavenie medveďov v antropocéne.

Hoci nás v oblasti ochrany prírody čaká veľa výzev, neraz ma prekvapila zhovievavosť a láskavosť k medveďom, s ktorou som sa stretla, najmä v porovnaní s inými predátormi. Aj keď majú štátne organizácie pre ochranu prírody v Severnej Amerike za úlohu zabíjať tzv. problémové medvede, mnohí ľudia sa snažia týmto zbytočným

úmrtiam zabrániť. (Nikdy som nepočula o občanoch, ktorí by dohliadali na vlky alebo pumy.) Drsní muži s koženými rukavicami a vyleštenými klobúkmi, ktorých som stretla v Montane, by nezniesli vlky alebo kojoty; stačilo zavytie a napriahli sa po pištoľ. Ale medvede sa čímsi líšili. Ten rozdiel mi nešiel do hlavy. Prečo patria do inej kategórie ako ostatné predátory v krajine? Možno to spôsobili naše vlastné sociálne konštrukty. Prvú zvieraciu formu, s ktorou na tomto svete prideme do styku, často predstavuje medveď – spoločník v postielke, ktorý nás sprevádza v našich formatívnych rokoch. Neskôr v detstve nám rodičia čítajú pred spaním rozprávky, v ktorých vystupujú kreslené medvede, ako Macko Pú, Medvedia rodinka, Medvedík Rupert a Paddington. Vytvorili sme si k medveďom komplikovaný vzťah preto, že sme im v detstve vštepovali hravú povahu?

Zamyslite sa nad rozprávkovými nepriateľmi. V rozprávkach *Červená čiapočka* a *Tri prasiatka* vládne veľký zlý vlk. No ešte som nevidela rozprávku, v ktorej by vystupoval zlý medveď, hoci keď bratia Grimmovci rozprávali svoje najslávnejšie príbehy, medvede hnedé sa pravdepodobne potulovali po nemeckom Čiernom lese, ktorý bol základom rozprávok. Rozprávka *Zlatovláska a tri medvede*, pravdepodobne najpozoruhodnejší medvedí príbeh, sa náš hnev nesnaží smerovať proti medvedej rodine, ale skôr proti dotieravému človeku. Robert Southey, anglický básnik, ktorý napísal prvú tlačенú verziu v roku 1837, opisuje troch medvedích mládencov – „malého, drobnúckého medveďa, stredne veľkého medveďa a veľkého, obrovitánskeho medveďa“ – ako dobromyseľných, dôverčivých, neškodných a pohostinných, takých zdvorilých, ako len medvede dokážu byť. Naopak, Zlatovlásku opisuje ako drzú, vulgárnu, škaredú a špinavú. (Pôvod-

ne ju opísal ako starenku so striebornými vlasmi; v neskorších verziách sa zmenila na blondávu dievčinu alebo dieťa.) Tento triumvirát priateľských medveďov sa stal nevedomou obeťou narcistického človeka, ktorý sa vláme do ich domu, zje ich kašu a zlomí milovanú stoličku malému medvedíkovi. Potom, keď dielo dokončí, zaspí v ich posteli.

Naša moderná realita sa od tohto vymysleného sveta veľmi nelíši. Bez dovolenia sme vstúpili do medvedieho domova a sebecky si nárokuje to, čo sme tam našli. Slovom malého medvedíka: „Niekoľko ležal v mojej posteli.“ Nuž, sme to my.

OSEM MEDVEĐOV

ÚVOD

Čeľad' zvierat známa ako *Ursidae* bola kedysi považovaná za našich najbližších príbuzných. Domorodé príbehy a antické mýty hovorili o zvierati, ktoré sa veľmi podobá nášmu druhu – o bytosti, ktorá má rovnaké jadro, a preto aj rovnakú cestu týmto svetom, alebo o bytosti meniacej podobu medzi človekom a zvieratom. Tieto predstavy prežívajú prostredníctvom tancov a legend, v ktorých medveď vystupuje ako matka, ochranca, učiteľ alebo liečiteľ. Na západnom pobreží Severnej Ameriky sa prvé národy delia o ústie rieky s grizzlyami a medveďmi čiernymi, ktoré sa synchrónne pohybujú medzi morom a pobrežím. Starší tvrdia, že ak sa človek niekedy stratí v lese, na to, aby prežil, by mal jesť všetko, čo medveď – malinu obdivuhodnú (*Rubus spectabilis*), nátržník husí a korunky *Fritillaria biflora* a *Fritillaria camschatcensis*. Všetko okrem jedovatej rastliny *Symplocarpus foetidus*. Peruánski farmári rozprávajú príbehy o medveďom človeku, ktorý cestuje po Andách a unáša mladé ženy. V Škandinávii hovoria Laponci o „starom mužovi s kožušinovým odevom“. Jakuti z ruského Ďalekého východu označujú medvede hnedé v susedstve ako „dedov“ a „strýkov“.

Príbehy o priateľskom medveďovi existujú takmer v každej ľudskej kultúre, ktorá sa delí o územie s týmto zvieratom.

Ale prečo? Pravdepodobne preto, že medvede pripomínajú ľudí a podobne sa správajú. Len máloktorý žijúci cicavec sa dokáže pohybovať po zadných nohách. Primáty, hlodavce, šupinovce, klokany a medvede, ktoré sa vedec-ky nazývajú aj „príležitostné dvojnožce“, sú výnimka. Keď medveďa stiahnu z kože, jeho bledá lesklá mŕtvoľa sa zne-pokojivo podobá ľudskému telu. (Viliam z Auvergne, stre-doveký teológ, poznamenal, že medvedie mäso navyše do značnej miery chutí ako ľudské mäso, čo vedie k odpudi-vej otázke, ako to dokázal porovnať.) Odtlačok medvedej laby v pôde, ktorý zodpovedá veľkosti mužskej topánky 45, vyzerá ako náš vlastný odtlačok piatich prstov. Pastieri vo francúzskych Pyrenejach nazývajú medveďa hnedého *la va-nu-pieds*, čo znamená bosá noha. Dokonca i americk-ý ochranca prírody John Muir bol známy tým, že básnil o našom medveďom dvojníkovi. „Medvede sú z rovnaké-ho prachu ako my,“ napísal, „dýchajú ten istý vietor a pijú z tých istých vôd.“

Táto podobnosť neunikla ani gréckemu filozofovi Aristotelovi, ktorý zaznamenal vzpriamený postoj med-veďa, jednokomorový žalúdok a päť pazúrov s tromi kl-bmi vo svojom diele *O pôvode živočíchov*, ktoré napísal v 4. storočí pred n. l. V jednom gréckom mýte sa nymfa Kallistó prechádza lesom a prisahá bohyni Artemide, že zostane pannou. Keď tento sľub v Diovej prítomnosti nedokáže dodržať, Artemida premení Kallistó na med-veďa, aby potrestala jej necudnosť. Arkas, syn Kallistó, neskôr matku loví, lebo nespozná, že ide o jeho vlastnú krv. Zeus zasiahne a pošle Kallistó a jej syna žiť medzi planúce hviezdy pomenované Veľká medvedica a Malá medvedica.

Viera, že ľudia a medvede sú si blízki, ktorú zdôraz-ňovali spisy Aristotela a Plínia Staršieho, pretrvala až

do stredoveku. Za svojich divých súrodencov sme vtedy považovali tri zvieratá: opicu, prasa a medveďa. Opicu, pretože sa zdalo, že napodobňuje ľudské správanie a vyjadrovanie. Prasa, pretože študenti medicíny pri pitve zistili, že má podobnú anatomickú stavbu tela. Kresťania však tieto dve prirovnania považovali za odpudzujúce. Tým, že opica napodobňovala naše správanie, sa preukázala ako podlá podvodníčka. Išlo o démonickú bytosť. Prasa, nenásytne a lenivé, tiež zaradili medzi diablove stvorenia. „A preto, hoci lekári vedeli, že prasa je anatomicky príbuzné človeku,“ napísal stredoveký historik Michel Pastoureau v knihe *The Bear: History of a Fallen King (Medveď: Dejiny padnutého kráľa)*, „[cirkev] tento fakt nedeklarovala príliš otvorene a dovolila klerikom, aby tvrdili, že človeka najviac nepripomína ani prasa, ani opica, ale medveď“. To však ľuďom nezabránilo vystaviť medveďa krutému divadlu v chamtivej snahe zosadiť ho z trónu.

Paleontológia a príchod genetickej analýzy nakoniec vyvrátili akúkoľvek reálnu spojitosť. Ilustrácia *The March of Progress* neznázorňovala medveďa, ale spoločného predka človeka a opice. Medvedia línia vznikla približne pred tridsiatimi miliónmi rokov, keď globálne zmeny v životnom prostredí podnietili viacero mäsožravcov, aby sa odtrhli od skupiny štíhlych cicavcov s ostrými zubami, známych ako *Miacidae*, ktoré sa podobali dnešným cibetkám alebo kunám. Išlo o primitívnych predchodcov moderných mäsožravcov, z ktorých vznikli moderné tulene (podľa vedeckých poznatkov najbližších žijúcich príbuzných medveďov), rosomáky, psy a medvede. Pred tým, ako títo možní najlepší priatelia človeka vyhynuli, existovali aj „medveďopsy“. Najstarší známy rod medveďov *Ursavus* sa objavil asi pred dvadsiatimi miliónmi ro-

kov a podľa vykopávok fosílií v Colorade a Číne boli jeho zástupcovia veľkí zhruba ako ovčiarske psy. Najstaršie medvede sú rádovo staršie ako ľudia – prvý ľudský predok sa objavil približne pred siedmimi miliónmi rokov.

Prvé medvede len málo pripomínali zvieratá, ktoré poznáme dnes. V priebehu rokov sme objavili alebo identifikovali niektoré vyhynuté druhy. Za prvý medvedí druh sa považuje medveď *Ursavus elmensis*. Bol statný a nie oveľa väčší ako mačka, mal tvár podobnú psovi a dlhý huňatý chvost, pomocou ktorého udržiaval rovnováhu, keď lovil zo stromov. Väčšina moderných medvedích línií sa objavila v posledných piatich miliónoch rokov – čo je z hľadiska geologického času skutočne iba nedávno. Na konci miocénu došlo k menšiemu vymieraniu, ktoré spôsobilo, že väčšina starších medveďov vrátane rodu *Ursavus* zmizla. Moderné medvede sa na svete vyvinuli, aby vyplnili medzery, ktoré vznikli v ekosystéme. Keď sa džungle menili na suché lesy a suché lesy na lúky, medvede prispôbobi svoju potravu tak, aby sa im v novom prostredí darilo. Na rovinách sa začal vyskytovať medveď krátkočelý. Rod *Agriotherium*, ktorý žil pred dvanástimi až tromi miliónmi rokov, predstavoval jediný rod medveďov, ktorý sa kedy pohyboval v subsaharskej Afrike, pričom sa jeho fosílie našli v Etiópii. Medvede sa nakoniec rozšírili z Afriky a Eurázie do Severnej Ameriky a približne pred 2,7 milióna rokmi sa po spojení kontinentov dostali až do Južnej Ameriky. Asi pred päťstotisíc rokmi sa na severných morských pobrežiach objavili medvede biele, ktoré sa tak stali „najnovším“ druhom medveďa na svete. Na začiatku holocénu sa medvede nachádzali takmer v každom kúte planéty.

ZHRUBA PRED DVADSIATIMI PIATIMI TISÍCMI ROKOV začali mnohé druhy medvedov vymierať. Medveď jaskynný (*Ursus spelaeus*) zmizol z Európy. Čo viedlo toto zviera k vyhynutiu, zostáva aj naďalej témou v akademických kruhoch, pričom proti sebe stoja dve vysvetlenia – ochladzovanie klímy a konflikty s ľuďmi. V posledných rokoch sa presadilo to druhé. Genetický úpadok medvedov jaskynných sa začal ešte pred nástupom poslednej ľadovej doby približne pred tridsiatimi tisícmi rokov. Štúdia z roku 2019 v časopise *Scientific Reports* použila genetické sekvenovanie na rekonštrukciu päťdesiatich deviatich kompletných mitochondriálnych genómov medveďa jaskynného zo štrnástich lokalít v Európe. Výskumníci zistili, že populácie medvedov jaskynných začali vymierať asi pred štyridsattisíc rokmi, čo sa zhoduje s rozširovaním dnešných ľudí v Európe – nie s rozširovaním ľadu a snehu. O neandertálcov a dnešných ľuďoch bolo známe, že súperili s medveďmi jaskynnými o úkryt a lovili ich. Preto medveď jaskynný pravdepodobne predstavuje prvý druh medveďa, ktorý sa ľuďom podarilo dotlačiť až k vyhynutiu.

Ani druh *Arctotherium angustidens*, obrovský medveď krátkočelý veľký ako Honda Civic, ktorý sa vyskytoval v Južnej Amerike, neprežil pleistocén. V tom období šlo zrejme o najväčšieho mäsožravého suchozemského cicavca, ktorý dokázal behať rýchlosťou až sedemdesiatdva kilometrov za hodinu. Väčšina ostatných druhov medvedov krátkočelých zanikla v období známom ako štvrtohorné vymieranie, počas ktorého vyhynulo viac ako tridsať druhov veľkých amerických cicavcov – koní, mamutov, obrovských bobrov *Castoroides* a pižmoňov. Mohol za to opäť človek? Cloviská kultúra, ktorá v tom čase obývala Severnú Ameriku, sa z veľkej časti zbavila

zodpovednosti za zánik pravekých medveďov; paleontológovia nikdy neobjavili žiadne dôkazy, ktoré by naznačovali, že členovia cloviskej civilizácie lovili medvede krátkočelé. Lovili však iné veľké cicavce a v náleziskách po celej Amerike za sebou zanechali ostré kamenné oštepky. Vyhubenie medveďov mohla spôsobiť kombinácia ich chuti na bylinožravú korisť a premenlivej klímy.

Moderná čelaď medveďovitá je v súčasnosti mimoriadne vzácna. Existuje tridsaťpäť druhov psovitých šeliem od vlkov cez dhouly a šakaly až po líšky. Počet mačkovitých šeliem je štyridsaťjeden. Kitovce – veľryby, sviňuchy, delfíny – sú hojne zastúpené viac ako deväťdesiatimi druhmi. A poznáme až päťsto druhov primátov. Počet medveďov sa však nevyšplhal ani na dvojciferné číslo.

Dodnes ostalo už len osem druhov medveďov. Niektoré sú uznávané ako ikony prírody: medveď hnedý (*Ursus arctos*), medveď čierny (*Ursus americanus*), panda veľká (*Ailuropoda melanoleuca*) a medveď biely (*Ursus maritimus*), známy aj ako ľadový medveď. Ďalšie druhy sú menej známe: medveď ušatý (*Ursus thibetanus*), medveď malajský (*Helarctos malayanus*), medveď pyskatý (*Melursus ursinus*) a medveď okuliarnatý (*Tremarctos ornatus*). Iba týchto osem charizmatických a zároveň nemilovaných medveďov zostalo z čelade, ktorá bola od nepamäti naším stálym spoločníkom a formovala naše kultúry, príbehy a geografiu. Všetky žijúce medvede na svete patria do čelade *Ursidae*, ktorá zahŕňa podčelade *Ursinae*, *Tremarctinae* a *Ailurpodinae*. Do podčelade *Ursinae* sa radia tie, ktoré biológovia považujú za moderné medvede: medveď biely, medveď hnedý, medveď čierny, medveď ušatý, medveď pyskatý a medveď malajský. Medvede jaskynné tiež patrili do tejto skupiny pred tým, ako